

V ubožnih hotentotskim podobnih kočah so okušali mleko in sir, pa tudi durrah (neke vrste proso), ki ga Kafri pripravljajo na tak način kakor pri nas kašo. Mnogo dobička daje polje, a mnogo tudi živinoreja.

Rokodelstvo in obrt sta na nizki stopnji.

Zulukafer živi lahkotno pod južnim nebom. Zemlja mu daje skoro brez najmanjšega truda vsega, česar potrebuje za življenje; Zulukafer pa ne potrebuje mnogo. In kapetan Majič je še pokazal vaški mladini nekaj fotografijskih posnetkov iz dežele Zulukafrov: kako plešejo svoj nenavadni ples po skupni gostiji in pa kako razkazuje čarovnik svojo umetnost pred kočo sedečemu poglavarju in njegovim svetovalcem.

„Pa takšni so kakor dimnikarji!“ se je začudil sosedov Miško ter tekel domov pravit, kaj je slišal danes o črncih iz Afrike, ki so kapetanu pomagali gnati slona v mesto Durban.



NIKE - PALNÁK:

Joževa dobrota.



troci smo se zbirali okolo njega, pa nam je pravil, kako ga kliče navzgor. Drugi ljudje so se mu smejali, ko je stal ob robu graščinskega vrta, kjer so se dvigale visoke jagnjedi, tako svečane in veličastne v večerni tihoti. Stal je in poslušal, kako je šuštelo listje visoko zgoraj v vrhah, kakor bi si pravili vetrčki v njem svoje bajke — poslušal je in dozdevalo se mu je, da sliši nebeške,

nečloveške glasove. In dejal je: „Ej, ni čuda, da odmevajo nebeški glasovi le v teh vrhovih, ki so tako visoko, visoko nad slabim svetom!“

Ljudje pa, ki so prihajali mimo, so se mu smejali:

„Joža, kaj poslušate, vas že kliče zopet navzgor?“

„Pustite me, saj ne verujete nič.“

Mi pa smo se zbirali okolo njega, gladil nam je kodre z glave ter nam govoril:

„Vidite, otroci, svet ni dober. Hudobni so ljudje na njem, a vi pazite, da ostanete dobri. Kdor je dober, temu Bog odpira vso naravo, in nebeški glasovi ga kličejo navzgor v vrhovih visokih dreves. Srebro gleda v višavi, in tudi zlato so že zrle oči dobrih. Zato, otroci, pridni bodite in ljubite se med seboj in vedeli boste in čutili, česar ne vedo in ne čutijo ljudje.“

Debelo ga je gledal mali kodravec, strahoma so bila odprta usteca črnolase malčke, in marsikateri je odbežal pa se je zopet vrnil. Ker pravil nam je lepe bajke stari Joža — pravil o zakletih princezinjah, pravil o palčkih, o škratih, o dobrih vilah pa o hudobnem vedomcu in povodnem možu. In radi smo bili pri njem, četudi je pravil časih pridige, ki jih nismo razumeli.

Ljudje pa so pravili, da je Joža norec. Norec pa ni bil; globoko je čutila njegova duša, in dober je bil. Vsak ga je rad gledal, ko je korakal slaboten, oprt na palico, proti gradu, in mu je veter kuštral dolgo belo brado. Stanoval je v gradu, a bil je siromak stari Joža, ne graščak. Baronici je ugajal in vzela ga je k sebi ter mu odkazala pri družini posteljo in prostor pri mizi.

Dolgo je že bilo tega, kar se je preselil Joža v grad. Tako-le je bilo: Nekoč je prišla grajska gospoda že v zgodnji pomladi. Ko je zakukala prva kukavica, so začeli trebiti pota v senčni smrečnimi zadaj za gradom. Tedaj je dobil tukaj delo tudi Joža. In prav nekega večera, prav na robu gozda je bilo, kjer so samovale mlade nedolžne breze, pride dotja baronica. Joža pa stoji in stoji ter gleda kvišku tja v belino vrhov mladih brezic, kjer so trepetali drobni svetlozeleni lističi. Ravno zadnje žarke je pošiljalo solnce na mlado zemljo.

„Ali niso že odšli delavci?“

„Da, milostljiva gospa — odšli ... Ampak jaz — dober večer, gospa baronica!“ je dejal Joža malo zmeden.

„No, in vi?“ Jasen je bil glas, ljubo je gledalo temno oko. In to je dalo Joži pogum.

„Jaz? Tu sem imel danes ves dan srebro teh brez pred seboj — in zahotelo se mi je, da bi pri njih dobil še zlata, ki ga bo delilo solnce zdaj na zemljo. Zahotelo se mi je velikega bogastva, da bi imel srebra in zlata.“

„Kaj bi z njim?“

„O, ne tako, milostljiva gospa! Le čutiti sem hotel srebro in zlato, ki ga je toliko na zemlji, a ljudje ga ne vidijo.“

Stal je, stal in zrl v zlato, ki se je razlivalo po nebesnem svodu ...

„A spat — kam greste?“

„Tam spodaj v vasi mi je dal Arnejec kot v hlevu. Hudo pa mi je, da moram s prvim solčnim zatonom že spat in ne vidim nič neba — nič zvezd, nič lune, nič srebra po ravninah. Danes pa nisem mogel proč od lepote, ki je bila hipoma okolo mene, in prevzelo me je: Joža, glej! Srebro je že tukaj, počakaj še na zlato!“

Tako je pravil Joža baronici in odtedaj je bil Joža v gradu, kjer mu je odkazala gospa pri družini posteljo in prostor pri mizi. Še večkrat sta govorila baronica in Joža — in nji se ni zdel norec. Ljudje pa so imeli svoje misli ...

* * *

Nekega večera je stal po navadi pod visokimi jagnjedi in zopet poslušal, kako ga „kliče navzgor“, ko zasliši za seboj: „E-e-e-e!“

„No, človek božji, kaj je? Odkod prihajaš in kaj nosi tvoja culica; mala je; videti ni, da bi te oblagodaril Bog z velikim bogastvom.“

Prišlec pa stoji na svojih bosih podplatih, velik slamnik pomaknjen nazaj — reži se naširoko. Na grčavi palici, ki jo ima na rami, visi mala culica, kakor jih nosijo berači. In tudi drugače je tak: slabe hlače na eni,

naramnici in samo hodno srajco na životu. A močan je bil videti: širok mu je obraz, lopataste roke, kratek žilav vrat in krepke ravne rame.

„E-e-e-e,“ se zadere in kaže, da ne govori in ne sliši.

V srce se je zasmilil dobremu Joži: „Oj, koliko je ubogih na svetu! Jaz pa imam toliko, da pozabim na vse gorje; še celo na to pozabljam, da so ljudje hudobni in da pode takega siromaka iz hiše. Na, brate — na!“ in podal mu je kos svojega kruha.

Tudi želodec je bil junaški pri gluhonemem Badku — kakor so ga ljudje v vasi imenovali. Zašel je že parkrat dol, a Joža ga še ni videl, ker se je držal bolj svoje graščine. Kar hitro je pomlatil Badek kos kruha — pogledal Joža — prikimal, udaril s palico na zemljo, sedel — in to je bilo, bi govoril bolj po svetopisemsko: „Tukaj mi je dobro biti, naredim si svoj šotor!“ A ta šotor mu je moral preskrbeti Joža.

Zahajajoče solnce ju je poljubljalo, ko je bilo priča sklenjenega prijateljstva.

* * *

Badek pa ni bil tak, kakor ga je videl in gledal Joža s svojim dobrim srcem. Potuhnjeno se je plazil čez dan po vasi, nekaj prosil, nekaj kradel — in nekaterikrat so mu morali pomagati trdi podplati po pesku in po blatu. Ljudje, ki so videli Badkovo prijateljstvo z Jožem, so majali z glavo, opozarjali Joža.

„Joža, ne pajdaši se z Badkom. Krade, tat je!“

„Kdo ga je že videl?“

„Ej, vsa vas ve o tem.“

„O vsakem mislite slabo. Siromak je, zavržen od ljudi — pameti nima, razuma nima, govora nima, sluha nima; oj, ljudje božji, usmilite se siromaka in ne sodite ga slabo.“

Ljudje pa so mislili svoje in govorili: „Našla sta se dva norca, pa mislita, da sta oba pametna.“

A ljudje so govorili prav! In Joža, tisti dobri Joža, ki bi dal dušo za svojega Badka, jo je bil izkupil prav pošteno od njega.

Bilo je tako: Kakor je več takih tatov, da dolže tatvine rajši svojega soseda kot sebe, je bil tak tudi Badek. Nekega večera se je priplazil tiho skozi smrečje prav do tistih belih brez in tiho nekaj opazoval. Gospa baronica je bila pravkar odšla, in Badek, ki so mu že večkrat jemale oči redke dragocenosti, ki jih je imela gospa vzlic svoji preprostosti kot drage spominke na sebi, je imel danes to srečo, da je videl, kako je odpadla od gospejnega vratu verižica z medaljonom. Komaj je izginila gospa, ki ni opazila izgube, že je bil tu Badek in stlačil dragocenost za srajco. Tiho kakor se je priplazil jo je mislil tudi odkuriti, a tedaj je stal tu Joža in mu mihal, naj sedeta na klopcu. Nezaupno je zrl Badek nanj — a skoraj se mu je zazdelo, da ne bo Joža nič vedel. In prav je uganil. Joža ni mislil na hudobijo in ni je prisojal.

Zazrl se je bil tja v tiste svoje bele breze, zrl in zrl ter poslušal bajke, ki so si jih šepetali vrhovi. O čem so govorili? O ljubezni, večnomladi?

O dobrotni stvarnici prirodi? Kdo ve! Joža se je vanje zazrl in živel njihove misli, njihove čute...

Pocukal je Badka ter mu pokazal na breze. Ta pa se je zdrznil, začudeno in strahoma pogledal — pa pokimal; res, od Joža mu ni pretila nevarnost.

Za njunim hrbtom pa je prišla zamišljeno in oči v tla uprte baronica. Ko vidi moža na klopci, pokliče: „Joža!“

„Kaj želite, milostna gospa?“

„Niste videli tukaj zlate verižice z obeskom?“

„Nisem videl, milostna gospa. Mogoče je videl Badek. Badek!“ in dregnil ga je, ki je že itak vedel, zakaj gre.

„E-e-e-e?“

Kazal mu je Joža, da je gospa izgubila verižico, ki je bila lepa, lepa, in vprašal, če jo je videl.

Posvetilo se je hinavsko v Badkovih očeh in nasmejalo se je z urnim divjim smehom: napravil je z roko krog, da bi označil tatvino, pa pokazal na — Joža. Ta ga ni umel; čudno se mu je zdelo, kar je kazal Badek. A umela ga je gospa; stopila je k njemu, napravila isto kretnjo in vprašujoče pokazala na Joža. Badek je pokimal in kazal, da je videl z lastnimi očmi. Dalje je vprašala gospa: kazala je po tleh, kje bi ležala verižica? Pokazal je tudi to. Tedaj stopi gospa k Joži:

„Joža, vrnite verižico, da ne bo sitnosti! Tega ne bi mislila od vas. Kaj morate potem storiti, veste. Vrnite verižico!“

„Milostna gospa, vendar ne mislite, da... da bi... da bi jaz?...“ je jecal nesrečni Joža.

„Badek pravi.“

„Badek? — Badek, ti?“ se je obrnil k temu. — Ta pa je srepo gledal, škodoželjnost mu je razbrala ustna v grd, skrivljen nasmehek, pokazal na Joža, pokimal z glavo ter pokazal še enkrat, da je videl z lastnimi očmi tam izza smrekovega debela, kako je pobral Joža verižico. Sklonil se je, da pokaže tudi to — in tedaj mu odpade verižica izza srajce. Kakor besen skoči Joža vzlic starosti k njemu — a Badek se vzdigne, in težka njegova roka je padla Joži na glavo, da se je zgrudil nezavesten...

Gospa stopi k njemu — strog je bil njen pogled, ognjen, ko je dvignila roko ter pokazala Badku, naj se izgubi... Srdito so se mu zabliskale oči, skrčila se mu je roka — a slaba vest ga je obrnila, in šel je s sklonjeno glavo in škripal z zobmi. Nihče več ga ni videl v okraju.

* * *

Joža je okreval. A bil je še bolj samosvoj — še redkeje ga je videl kdo drugje kot v grajskem smrečju ali pa pod visokimi jagnjedi. Zrl je kvišku, ker vedel je, da zgoraj v prirodi, v vsemiru je dobrota — ljudem je ni zaupal. Le mi otroci smo se še lahko zbirali okolo njega, gladil nam je kodre z glave ter nam pripovedoval...

